

особистістю власної ієрархії цінностей, виявлення екзистенційних уявлень, ціннісних акцентуацій, активізація інтеграції особистості, за умов усвідомлення, прийняття та інтеграції власних бажань, потреб, можливостей.

Висновки

Самотворення особистості відбувається в процесі усвідомлення своїх ресурсних можливостей, змін трансферентних характеристик, способів захисту, нападу, сталих поведінкових патернів.

У цьому процесі необхідна наявність гарної структурованості: я-образів, життєвої мети, перспективи на майбутнє; наявність позитивних стратегій саморегуляції психоемоційних переживань; наявність відповідального вибору, адекватна тривога, емоційна задоволеність від дійсності; екзистенційна позиція: базова довіра світу, свобода та відповідальність у життєвому виборі, розвинута рефлексія, інфернальний тип локусу контролю, відчуття гідності; соціальність: свідомий вибір дистанції у міжособистих контактах, ефективні стратегії комунікацій; самореалізація: особиста та професійна самореалізація має свої ефективні стратегії, що не шкодять образу «Я», наявність життєвої компетентності.

Здійснений аналіз дає підстави вважати, що глибшому опрацюванню й успішному застосуванню методів дослідження світоглядних орієнтацій, їх ролі у формуванні картини світу, образу «Я» особистості здатні допомогти: а) опора на концепцію особистості як індивідуального модусу культури і як інтегративної якості особи, б) використання системного підходу у визначенні тенденцій у зміні життєвих смислів особистості.

1. Радчук Г. К. Аксіопсихологія вищої школи : монографія / Г. К. Радчук. – Тернопіль : ТНПУ, 2009. – 415 с.
2. Орбан Л. Е. Становление личности / Л. Е. Орбан. – М. ; Луч, 1992. – 112 с.
3. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека / В. А. Семиченко. – К. : Миллениум, 2004. – 521 с.
4. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М. : Изд-во МГУ, 1971. – 40 с.
5. Иванников В. А. Формирование побуждения к действию / В. А. Иванников // Вопросы психологии. – 1985. – № 3. – С. 113–122.

УДК 159.923.2; 159.947.5; 159.96

Ігор Галян

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СУТНОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЯК ОСОБИСТІСНОЇ ЗДАТНОСТІ

У публікації подано аналіз саморегуляції та її місця у структурі особистості. Висвітлюється роль суб'єкта та його активності в саморегулятивному процесі. Зокрема, вважається, що на певному рівні розвитку особистості, який характеризується вищим рівнем активності й цілісності, людина стає суб'єктом життя.

Ключові слова: саморегуляція, особистість, саморегулятивний процес, саморегуляція психічних станів, саморегуляція діяльності, саморегуляція поведінки, активність, суб'єктна активність, самосвідомість, смислові структури.

This publication presents analysis of self-regulation and it's in the structure of personality. Represents the role of the subject and it's activity in self-regulation process. In particular considered that on some levels of personal development which is characterized by higher levels of activity and integrity, person becomes a subject of life.

Keywords: self-regulation, personality, self-regulation process, self-regulation of mental states, self-regulation of activity, self-regulation of behavior, activity, subjective activity, self-awareness, semantic structure.

Постановка проблеми. Виходячи з інтерпретації психологічної сутності саморегуляції в літературних джерелах, а також з власних теоретичних міркувань про основні характеристики досліджуваного феномену, є підстави вважати, що професійна діяльність ставить людину перед необхідністю оптимальної, а часто й максимальної мобілізації власних потенційних можливостей, вияву високого рівня самоактивності. Відтак опрацювання схеми наукового аналізу проблеми саморегуляції для проведення дослідження є вельми важливим прикладним завданням, розробка якого спрямована на допомогу особистості в подоланні перешкод і забезпеченні успіху педагогічної діяльності.

Стан досліджуваної проблеми. Дослідження з проблем саморегуляції у вітчизняній психології ведуться за трьома напрямками: *саморегуляція психічних процесів і станів* (Л.П.Гримак, О.Л.Гройсман, А.Б.Леонова, А.С.Кузнецова, Г.С.Нікіфоров, Ю.І.Філімоненко, Р.М.Нестеров та ін.), *саморегуляція діяльності* (К.О.Абульханова-Славська [1], А.М.Арличев, О.О.Конопкін [11; 12], В.І.Моросанова [15], О.К.Осницький [16] та ін.) і *саморегуляція поведінки* (М.Й.Боришевський [3], М.І.Бобнева, В.О.Ядов та ін.). Окремо можна виділити мотиваційно-смислову саморегуляцію як власне особистісну саморегуляцію. У цьому аспекті заслуговує уваги дослідження Ж.П.Вірною мотиваційно-смислової регуляції у професіоналізації психолога [5]. Мотиваційно-смислові утворення як регулятори діяльності вивчалися Б.С.Братусем, Г.О.Баллом [2], О.О.Конопкіним [12], Г.В.Ложкіним, А.Я.Чебікіним та іншими вченими. Структурно-функціональна репрезентація у свідомості суб'єкта діяльності досліджена А.Ю.Агафоновим, О.Ю.Артем'євою, М.Й.Боришевським [3], Л.Ф.Бурлачуком, З.С.Карпенко, Д.О.Леонтьєвим, В.В.Століним, Т.С.Яценко.

Аналіз наукових джерел з окресленої проблеми засвідчує, що, незважаючи на значну кількість публікацій, немає чіткого визначення поняття «саморегуляція». Тому *метою* нашої публікації є теоретичний аналіз сутності саморегуляції як психологічної категорії та її місця в структурі особистості.

Виклад основного матеріалу. Вперше слово «саморегуляція» з'явилося в кібернетиці й теорії автоматичного регулювання, позначаючи «підтримку параметрів будь-якої функціонуючої системи в заданих межах постійності або зміни».

До наукового дослідження саморегуляції як специфічного процесу в живих системах дослідники приступили на початку ХХ століття. У загальній

формі питання саморегуляції піднімали П.К.Анохін і О.М.Леонтьєв [13]. Концепція усвідомленої саморегуляції діяльності й поведінки людини з'явилася лише в 70-х роках ХХ століття. Проблема саморегуляції тісно пов'язана із суб'єктивним підходом до дослідження психіки (Б.Г.Ананьєв, В.А.Петровський та ін.).

У психології процес саморегуляції розуміється вченими по-різному. Одні ототожнюють поняття «саморегуляція» з іншими термінами: «саморегуляція як рефлекторна діяльність» (П.В.Сімонов), «саморегуляція як адаптація» (О.О.Єршов), «саморегуляція як самоврядування» (О.Г.Ксенофонтова). Ми погоджуємося з поглядами Ю.О.Миславського, який під саморегуляцією розуміє «процес підтримки в людині такої продуктивної активності, яка вимагає від неї певної роботи над собою, а тим самим у вищих своїх проявах охоплює момент розвитку її як особистості» [14, с.26]. Саме такий підхід до досліджуваної нами проблеми дає змогу говорити про формування оптимальної здатності до саморегуляції у майбутніх педагогів.

Багато дослідників використовували термін «регуляція», розглядаючи таке поняття, як «воля», із чого можна припустити, що ці процеси досить близькі. Регулюючи здатність волі відзначали також В.А.Іванніков [9], В.І.Селіванов [20] та ін. Цілісний підхід до вивчення усвідомленої саморегуляції був закладений працями К.О.Абульханової-Славської [1], А.В.Брушлінського [4], О.О.Конопкіна [11; 12].

Особливої уваги заслуговують дослідження саморегуляції О.О.Конопкіним, який розуміє її як «системно-організований процес внутрішньої психічної активності людини з ініціації, побудови, підтримки й управління різними видами й формами довільної активності, що безпосередньо реалізовує досягнення прийнятої людиною мети» [12, с.8]. Вчений сформулював основні принципи саморегуляції діяльності (системність, активність, усвідомленість), розробив уявлення про структуру саморегуляції та її компоненти [12].

О.О.Конопкін досліджував механізми саморегуляції діяльності, зв'язки системи саморегуляції з продуктивністю психічних процесів, з особистісними індивідуальними особливостями й ефективністю діяльності людини [12]. У своїй концепції усвідомленої регуляції автор підкреслював думку про узгодженість діяльності та її саморегуляції, зокрема той факт, що прийнята суб'єктом мета діяльності визначає як її спрямованість, так і регуляцію, тобто якою операціонально й змістовно буде саморегуляція, такою і буде діяльність. У цьому їхня єдність, але не тотожність, оскільки вони можуть не збігатися за своєю спрямованістю, структурою, сенсом і часом протікання. Це було доведено як у теоретичних, так і в експериментальних його дослідженнях [11]. Вченим була запропонована структура процесу цілеспрямованого саморегулювання діяльності, центральною ланкою якого є мета, що приймається суб'єктом, виконує системотвірну функцію і додає векторної спрямованості всьому процесу саморегуляції діяльності. Ланками саморегуляції були виділені також: суб'єктивна модель значущих для реалізації мети умов; програмування дій, система критеріїв оцінки успішності дій, корекції результатів і способів дій.

Оцінюючи наукові пошуки вченого, В.І.Моросанова зазначає, що тенденція розвитку досліджень з проблематики психології саморегуляції може бути позначена так: від досліджень усвідомленої саморегуляції діяльності до дослідження довільної активності людини; від дослідження загальних закономірностей до дослідження індивідуальних особливостей саморегуляції, від створення універсальної моделі усвідомленої саморегуляції до уявлень про загальну здатність до саморегуляції в єдності її структурних і змістовних аспектів, структурі й функціях стилю саморегуляції і регуляторного досвіду; від досліджень усвідомленої саморегуляції сенсомоторики й функціональних станів у контексті інженерної психології та психології праці до дослідження особистісних і когнітивних аспектів довільної саморегуляції в контексті диференціальної психології, психології розвитку, психології управління і педагогічної психології [8, с.302].

Дещо по-іншому розкриває зміст досліджуваного нами поняття А.С.Шаров, зазначаючи, що «...саморегуляція – це спрямована на розвиток цілісності суб'єктна активність, здійснювана за допомогою системи виборів» [23, с.67]. Підкреслюючи роль цілісності особистості в саморегуляції, автор розглядає компоненти регулятивного процесу в єдності зі структурними компонентами особистості. Дослідник вважає, що регуляція, з одного боку, виступає центральним компонентом особистості, а з іншого, – реалізується через взаємодію особистісних компонентів. А.С.Шаров виділяє такі структурні компоненти особистості, як ціннісно-смісловий зміст, активність і рефлексія.

Як бачимо, ключовим компонентом процесу саморегуляції особистості є суб'єкт та його активність. І це не дивно, адже, виконуючи функції побудови системи різноманітних відношень людини і світу й організації процесів її життєздійснення, особистість, перш за все, розв'язує своє основне завдання – залучення людини до її людської суті. На певному рівні розвитку особистості, що характеризується вищим рівнем активності й цілісності, людина перетворює власну життєдіяльність на ідеальний предмет практичного перетворення [18], стає *суб'єктом життя*.

Саме поняття суб'єкта, що відображає, на думку А.В.Брушлінського, людину в єдності її природних і соціальних властивостей, дозволяє в єдиній площині ставити й на конкретно-експериментальному рівні розв'язувати проблеми співвідношення цих властивостей у різних психічних явищах [4]. Це, вочевидь, і стало однією з причин його широкого розповсюдження як пояснювальної категорії і поява різних варіантів суб'єктного підходу: суб'єктно-діяльнісного [4], суб'єктно-системного [21], суб'єктно-буттєвого [19] тощо.

Розуміння терміна «суб'єкт», поданого в працях К.О.Абульханової [1], пов'язане з уявленням про людину як особистість, що досягла вищого рівня своєї активності й цілісності буття у світі. Здатність особистості перетворювати власну життєдіяльність на ідеальний предмет практичного перетворення, бути в гармонії із собою виводить її на рівень суб'єкта життя. У цій якості їй властива низка життєвих здібностей, таких як активність, відповідальність, рефлексивність, самореалізація тощо [2]. Близьким до цього розуміння є сформульоване А.В.Брушлінським поняття суб'єкта як людини на вищому рівні активності, що

виявляється в здатності протистояти обставинам [4]. Автор визначає суб'єкт як «якісно певний спосіб самоорганізації, саморегуляції, узгодження зовнішніх і внутрішніх умов активності, центр координації всіх психічних процесів, станів, властивостей, а також здібностей, можливостей і обмежень особистості» [4, с.331]. Таке поняття суб'єкта О.О.Сергієнко [21] позначає як акмеологічне. У рамках розробленого дослідницею системно-суб'єктного підходу різні контури активності, властиві дорослій людині, є одиницями ціннісно-сміслової регуляції життєдіяльності.

Як об'єкт регуляції виступає життєдіяльність як цілісна система життєвих ставлень, що реалізуються людиною в діяльності. Цілісності життя відповідає поняття людини, оскільки саме вона живе у світі з властивими їй активною діяльнісною позицією і властивістю бути суб'єктом активності. Ця стрижньова властивість і стає системотвірним чинником розвитку психіки, суб'єкт виступає центром різнорівневих форм психічної організації [21]. Для здійснення суб'єктної регуляції життєдіяльності в людини виникають відповідні функціональні органи, що реалізують її активне дієве ставлення до світу, найскладнішим з них є особистість. На відповідному, досить високому рівні її розвитку людина стає суб'єктом життя.

Погоджуючись загалом з позицією К.О.Абульханової про рівневий підхід до розуміння суб'єкта, ми все ж вважаємо за можливе висловити власне міркування із цього приводу. Так, положення вченої передбачає, що не всі люди, у яких формується особистість, які будують свій життєвий шлях, стають такими суб'єктами. Тут ми схилиємося до позиції, властивій екзистенційній психології про те, що кожна людина, з моменту появи на світ стає відповідальною за себе, за здійснення свого життя. Людина не вільна вибирати: бути чи не бути відповідальною, ця відповідальність їй поставлена самим фактом буття у світі. Інше питання, як вона скористається цією відповідальністю, і тут, зазвичай, існує величезний спектр індивідуальних відмінностей. Але в будь-якому випадку нести відповідальність і будувати своє життя може тільки сама людина, хоче вона того чи ні, добре це їй вдається чи не дуже, здійснюючи це тим чи іншим способом. Це дає істотні аргументи на користь позиції поставленої людині суб'єктності.

З іншого боку, відповідальність людини за своє життя та її ефективну регуляцію не є, на наш погляд, межею в розвитку особистості, вершиною її суб'єктності. З погляду В.І.Слободчикова, вище таких рівнів, як персоналізація й індивідуалізація у розвитку суб'єкта, знаходиться рівень його універсалізації. На нього він виходить будучи відповідальним не тільки за своє життя, але й за розвиток широких спів-буттєвих спільностей, що існують у культурі й історії людства. На цьому рівні він свідомо підпорядковує власне життя логіці розвитку цих метасистемних стосовно його життя утворень, що поза сумнівом являє вищий рівень розвитку суб'єктності людини.

Д.О.Леонтьєв визначає особистість як психологічне утворення і регуляторну систему, яка «конститується функціями виокремлення суб'єктом себе з навколишнього світу, виділення, презентації і структуризації нею своїх

відносин із світом і підпорядкування своєї життєдіяльності стійкій структурі цих відносин, на противагу одномоментним імпульсам і зовнішнім стимулам» [13, с.154]. У структурній організації особистості автор виділяє три рівні: *рівень ядерних механізмів особистості*, утворених свободою і відповідальністю, які визначають способи або форми існування та самоздійснення особистості й відповідають за критичні процеси зміни смислових орієнтацій; *смисловий рівень*, утворений смисловими структурами особистості, у яких кристалізовані конкретні змістовні відносини людини зі світом та які регулюють її життєдіяльність; *експресивно-інструментальний рівень*, включає структури, що характеризують типові для особистості форми або способи взаємодії зі світом, її зовнішню оболонку: риси характеру, здібності, ролі, включені людиною у свій репертуар. Суб'єкт для Д.О.Леонтьєва виступає лише як функціональне відношення, що виникає в конкретній діяльності й, відповідно, не включається в аналіз при розгляді структури особистості.

Суб'єкт і особистість утворюють єдину метасистему, узгодженість і рівні розвитку якої визначають цілісність і зрілість поведінки людини [13]. Особистість, яка є змістовним, смисловим ядром, що спрямовує і регулює поведінку, автор вважає стрижньовою структурою суб'єкта, яка задає напрям його самоорганізації і саморозвитку. Це узгоджується з розумінням смислової сфери як центральної структури особистості. Суб'єкт, виступаючи носієм усіх природних і соціально набутих властивостей, здібностей і якостей, є стрижнем психічної організації людини.

Сучасні автори сходяться в тому, що смислова сфера як особливим чином організована сукупність смислових утворень (структур) і зв'язків між ними є центральним утворенням особистості, що здійснює головну функцію – орієнтування у відносинах, що зв'язують людину як суб'єкт з об'єктивною дійсністю, підпорядкування діяльності ієрархії цих відносин, смислову регуляцію цілісної життєдіяльності людини. Лінії становлення особистості, суб'єкта й системи смислової регуляції активності людини не просто переплетені, як вважає К.В.Карпінський, а складають органічну єдність [10].

Закономірності суб'єктної регуляції життєдіяльності людиною, заснованої на виникненні й розвитку смислової сфери особистості, у психології досліджуються і в рамках виявлення закономірностей функціонування свідомості та її смислових структур.

Сьогодні положення про активність суб'єкта діяльності розглядається в психологічних дослідженнях М.Й.Боришевського [3], С.Д.Максименка, Т.М.Титаренко, В.В.Татенка та ін. Проблема саморегуляції психічної активності займає одне із центральних місць у контексті суб'єктного підходу при дослідженні психіки, оскільки в центрі її уваги – розкриття психологічних механізмів суб'єктного розвитку людини [1; 16].

У наукових працях вітчизняних учених є описи саморегуляції, що стосуються діяльності фахівців рятувальних служб [6], саморегуляції професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів [17]; теорії і технології підготовки майбутнього вчителя до саморегуляції педаго-

гічної діяльності [22]; теоретико-методологічних основ формування саморегуляції навчальної діяльності школярів [7] та інші.

Висновки

Таким чином, згадані вище дослідження дозволяють виділити в саморегуляції діяльності як мінімум два процеси: *регуляцію власне діяльності й особистісну регуляцію*, що перебувають у найтіснішому взаємозв'язку. Основним предметом особистісної регуляції є не стільки дії, спрямовані на перетворення в предметному світі, скільки дії, спрямовані на перетворення ставлень людини (ставлення до інших людей, до самого себе й до тих видів діяльності, до яких вона виявляється залученою). На відміну від саморегуляції діяльності, яка полягає в довільному регулюванні суб'єктом всього, що пов'язано з організацією і здійсненням діяльності, процес особистісної саморегуляції пов'язаний із самодетермінацією. На певних стадіях розвитку особистість починає свідомо організовувати свою діяльність, визначаючи свій власний розвиток. Особистісні перетворення, як і діяльнісні, здійснюються і закріплюються у вчинках, діях, взаєминах з людьми. Центральне ядро особистості складають її смислові структури, що дають людині свободу від наявної стимуляції та є основою її самодетермінації. На певному рівні її розвитку людина здатна стати суб'єктом своєї життєдіяльності як системної цілісності.

Нової якості смислової регуляції життєдіяльності набуває з появою і розвитком у людини системи особистісних цінностей. Перетворення смислової сфери в ціннісно-смислову, поява ціннісного вимірювання життєвого світу виводять людину на новий рівень розвитку її як суб'єкта життя, що характеризується якісно новим способом самоорганізації і саморегуляції особистості.

Перспектива дослідження. З огляду на зазначені вище положення і напрями дослідження саморегуляції, вельми доречним видається вивчення специфіки ціннісно-смислової регуляції життєдіяльності людини та місця особистісних цінностей серед інших смислових утворень особистості.

1. Абульханова К. А. Идеальность и реальность субъекта / К. А. Абульханова // Субъект и личность в психологии саморегуляции / под ред. В. И. Моросановой. – М. ; Ставрополь : ПИ РАО, 2007. – С. 31–45.
2. Балл Г. А. «Мотив»: уточнение понятия / Г. А. Балл // Психологический журнал. – 2004. – Т. 25, № 4. – С. 56–65.
3. Боришевський М. Й. Особистість у вимірах самосвідомості : монографія / М. Й. Боришевський. – Суми : Вид. будинок «Елада», 2012. – 608 с.
4. Брушлинский А. В. Психология субъекта и его деятельности / А. В. Брушлинский // Современная психология. Справочное руководство / под ред. В. Н. Дружинина. – М. : Ифра-М, 1999. – С. 330–346.
5. Вірна Ж. П. Мотиваційно-смислова регуляція у професіоналізації педагога : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Ж. П. Вірна. – К., 2004. – 39 с.
6. Грибенюк Г. С. Розвиток саморегуляції у професійній діяльності майбутніх рятувальників : монографія / Г. С. Грибенюк. – Черкаси : Черкас. ін-т пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МНС України, 2006. – 539 с.
7. Гриньова М. В. Саморегуляція : навч.-метод. посіб. / М. В. Гриньова. – Полтава : АСМІ, 2008. – 268 с.

8. Ежегодник Российского психологического общества. – М. : Эслан, 2004. – 400 с.
9. Иванников В. А. Психологические механизмы волевой регуляции / В. А. Иванников. – М. : Изд-во МГУ, 1991. – 142 с.
10. Карпинский К. В. Человек как субъект жизни / К. В. Карпинский. – Гродно : ГрГУ, 2002. – 280 с.
11. Конопкин О. А. Психологическая саморегуляция произвольной активности человека (структурно-функциональный аспект) / О. А. Конопкин // Вопросы психологии. – 1995. – № 1. – С. 5–12.
12. Конопкин О. А. Психологические механизмы регуляции деятельности / О. А. Конопкин. – М. : Наука, 1980. – 255 с.
13. Леонтьев Д. А. Психология смысла : природа, структура и динамика смысловой реальности / Д. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1999. – 487 с.
14. Миславский Ю. А. Саморегуляция и активность личности в юношеском возрасте / Ю. А. Миславский. – М. : Педагогика, 1991. – 151 с.
15. Моросанова В. И. Индивидуальный стиль саморегуляции : феномен, структура и функции в произвольной активности человека / В. И. Моросанова. – М. : Наука, 1998. – 192 с.
16. Осницкий А. К. Саморегуляция деятельности школьника и формирование активной личности / А. К. Осницкий – М. : Знание, 1986. – 80 с.
17. Пов'якель Н. І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога : монографія / Н. І. Пов'якель. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – 294 с.
18. Рубинштейн С. Л. Человек и мир / С. Л. Рубинштейн. – М. : Наука, 1997. – 191 с.
19. Рябикина З. И. Личность как субъект бытия и события / З. И. Рябикина // Психология личности: учебное пособие / под ред. П. Н. Ермакова, В. А. Лабунской. – М. : Эксмо, 2007. – С. 132–167.
20. Селиванов В. И. Взаимосвязь воли и самоконтроля в учебной деятельности студентов / В. И. Селиванов, С. А. Гаврилина // Психол. журнал. – 1991. – № 5. – С. 44–50.
21. Сергиенко Е. А. Контроль поведения как субъектная регуляция / Е. А. Сергиенко, Г. А. Виленская, Ю. В. Ковалева. – М. : Ин-т психол. РАН, 2010. – 352 с.
22. Чайка В. М. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : монографія / В. М. Чайка. – Тернопіль : ТНПУ, 2006. – 275 с.
23. Шаров А. С. Психология образования и развития человека / А. С. Шаров. – Омск : ОмГПУ, 1996. – 150 с.

УДК 159.923

Зіновія Карпенко

ДУХОВНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ АКСІОПСИХОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

У статті обґрунтовується теза про те, що духовність як інтенціональне джерело суб'єкта саморозвитку проявляє себе в різнорівневих і складно узгоджених феноменах потребово-мотиваційного й когнітивно-компетентнісного блоків структури особистості, дослідженням яких займається аксіопсихологія.

Ключові слова: аксіопсихологія, духовність, особистість, суб'єкт.

The article substantiates the thesis that spirituality as an intentional source of a subject of self-development manifests itself in multilevel and complex concerted phenomena of need-motivational and cognitive-competency blocs of personality's structure, which are studied by axiopsychology.

Keywords: axiopsychology, spirituality, personality, actor.